

Галузь: «Педагогіка»

## **МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ РОЗПОВІДІ ЗА СЕРІЄЮ СЮЖЕТНИХ КАРТИН**

**Тушинська Оксана Олександрівна,  
студентка 41Бд групи ННІ педагогіки  
Житомирського державного  
університету імені Івана Франка  
Житомир, Україна**

***Анотація:** Статтю присвячено методиці навчання дітей старшого дошкільного віку розповіді за серією сюжетних картин. Звернено увагу на розвиток монологічного мовлення дітей старшого дошкільного віку. Обґрунтовано які саме види картин потрібні для роботи, описано завдання які постають перед підбором матеріалу. Автором обґрунтовано методи навчання розповіді за серією сюжетних картин дітей старшого дошкільного віку. Подано приклади дитячих розповідей, які були записані від час експерименту.*

***Ключові слова:** старший дошкільний вік, розповідь, серія сюжетних картинок, методи навчання.*

Розвиток зв'язного мовлення є необхідною умовою успішності навчання дитини в дитячому садочку, у школі, а також адаптації дитини до соціуму. Важливою складовою навчання мови дошкільників є навчання їх розповіді за серією сюжетних картин. Ця робота допомагає підвищити активність дітей, удосконалиє їх мову, спонукає самостійно складати оповідання.

Можна стверджувати, що монологічне мовлення характеризує дітей старшого дошкільного віку. Воно досягає високого рівня. Під час комунікації дошкільники можуть давати коротку або розгорнуту відповідь, яка є зрозумілою для людей навколо них. Старші дошкільники здатні брати активну участь у розмові, пропонувати доречні репліки, відповідати на чужі висловлювання, формулювати запитання.

У старшому дошкільному віці дитина оволодіває різними видами розповідей. Розповідь – самостійно розгорнутий виклад певного змісту в будь-якій літературно-мовленнєвій формі. Це складніший порівняно з переказом вид зв'язного мовлення, оскільки його зміст дитина складає самостійно. Розповідь за серією картинок є дієвим різновидом роботи із розвитку зв'язного мовлення дітей дошкільного віку. Старший дошкільник залюбки висловлює власні почуття, думки, трактує свої вчинки, закріплює здобуті знання як про себе, так і про світ навколо нього. Усне монологічне мовлення дітей старшого дошкільного віку звернене на конкретного

співрозмовника. Його реакція дозволяє дитині редагувати своє повідомлення – обминати відоме, вдосконалювати і формулювати нову або маловідому інформацію.

Висловлюванню старшого дошкільника притаманні всі етапи породження монологу: починається з мотиву й загального задуму, який відомий дитині від початку в найзагальніших рисах, - проходить через стадію внутрішнього мовлення, спираючись на семантичний запис з його потенційними зв'язками (саме внутрішнє мовлення є свідченням можливості засвоєння монологу) – стимулює в подальшому формування глибинно синтаксичної структури – розгортає в зовнішнє зв'язне говоріння, що матеріалізується у поверхово-синтаксичній конструкції.

Процес навчання дошкільників розповіді за серією картин необхідно розпочинати з трьох років. Дітям цього віку для складання серії пропонують 2 - 3 картинки. З чотирьох років обсяг серії зростає до 4 - 5 картинок. Сюжети зображень мають відтворювати справжній досвід дітей.

У п'ятирічному віці дитині рекомендують пропонувати до 6-ти картинок з серії по типових подіях для такого віку (пікнік в лісі чи біля річки, придбання товарів в магазині). У цьому ж віці можна використовувати серію картин на основі фантастичних ситуацій (білочка збирає горішки, запрошує лісових друзів і пригощає їх ними). Дітям п'яти років доцільно використовувати серії картинок з 6 - 8 кадрів.

Підбираючи серію сюжетних картинок, важливо брати до уваги їх зміст. Він мусить бути відповідним життєвому досвіду дітей, у сюжетах є чітко окреслена систематичність, завершеність подій. До того ж вони обов'язково повинні збуджувати інтерес. Методично правильний підбір та краща послідовність розташування сюжетних картинок допомагає програмувати чітку логіку викладу думок.

З метою складання розповідей використовують наступні види картин відповідно до рівня розвитку мовлення та мислення дітей:

1) на початку навчання беруть серії послідовних картин із предметно-дійовим зображенням, які базуються на відомих дітям подіях (наприклад, «Купання ведмедика», «Ранок Марійки»);

2) на наступному етапі навчання застосовують серії сюжетних картин, більш складних за змістом (наприклад, «Допомога друзів»).

У групах старшого дошкільного віку використовуються всі можливі види розповідей за картиною: описова розповідь за предметною та сюжетною картин, сюжетна розповідь, описова розповідь пейзажної картини та натюрморту. Вільно можна застосовувати розповідь за серією картинок (скажімо, на тему «Наша ділянка взимку і влітку»), де необхідно вже не просте перерахування подій, а послідовна розповідь з початком, кульмінацією і розв'язкою. У старшій групі варто застосовувати серії картин на гумористичні теми (Л. Бондаренко, А. Дементьєва).

Ставляться різноманітні завдання, що залежать від змісту картини на заняттях з використанням картин:

- 1) навчити дітей правильно та легко розуміти зміст картини;
- 2) виховувати почуття (залежно від сюжету картини): любов до природи, повага до цієї професії тощо;
- 3) вчити складати зв'язну розповідь за картиною;
- 4) активізувати та розширювати словниковий запас (нові слова, які потрібно запам'ятати дітям, або слова, які треба з'ясувати та закріпити).

Експериментальною роботою було охоплено 32 дітей старшого дошкільного віку. Вся діагностика проводиться індивідуально з кожною дитиною. Дослідження рівня сформованості зв'язного мовлення дошкільнят ми проводили за комплексом таких показників:

- 1) розміщення серії сюжетних картинок у логічній послідовності (здатність бачити сюжетну лінію);
- 2) придумування назви розповіді за серією сюжетних картин;
- 3) самостійне складання розповіді за серією сюжетних картин.

Дітям пропонувалося розкласти серію сюжетних картин «Допомогли друзі» в певній логічній послідовності, далі придумати назву своїй розповіді. Потім було запропоновано за цією ж серією сюжетних картин скласти коротеньку розповідь. На першій картині зображені діти, які граються у сніжки; на другій – хлопчики побачили, як їх друг вийшов випадково на кригу і та почала тріскатись; на третій – хлопчик провалився під лід; на четвертій – хлопці допомагають вибратись другу з води.

Під час дослідження ми звертали увагу на такі характеристики розповіді: розвиток сюжетної лінії; відповідність назви змісту; структурна побудова тексту; розмаїття засобів зв'язку між частинами тексту і реченнями; граматична правильність; образність і виразність мови.

Зразки дитячих розповідей:

Дитина 1: «Була зима. Троє друзів зібралися разом. Вони гралися у сніжки. Один їх друг вирішив покататися на озері. Він ішов і лід почав тріскатися. Хлопчик провалився під лід. Його друзі побачили і побігли йому допомагати. Хлопці взяли довгу палку і подали другу. Вони допомогли йому вибратися з озера».

Дитина 2: «Одного холодного, сонячного дня троє друзів пішли гратися у сніжки. Вони гралися біля озера. Один з них захотів покататись. Поки його друзі гралися, то він пішов на лід. Лід не витримав і хлопчик провалився під лід. Раптом хлопці почули крики. Вони побачили, що їх друг провалився під лід. Вони побігли йому допомагати. Вони взяли палицю і з нею витягнули хлопчика».

Дитина 3: «Була зима. Було холодно. Тарас і Петро пішли гратись у сніжки. Вони гралися і почули як хтось кричить. Вони побачили, що невідомий хлопчик провалився під лід. Вони

поспішили йому на допомогу. Вони взяли палицю і за допомогою її витягнули його. Після вони подружилися».

Отже, робота за серією сюжетних картин унаочнює логічну структуру розповіді, яку складають діти, візуалізує планування власного висловлювання, сприяє формуванню плавності, зв'язності й логічності мовлення; забезпечує динамізм процесу сприймання й розповідання, дає змогу підтримувати високий рівень зацікавленості, інтелектуальної та мовленнєвої активності дітей під час заняття з розвитку мовлення.

### **Список використаних джерел**

1. Білан О.І. Розповідання засобами ілюстрації в дошкільних закладах.-Львів : Аверс, 2003. –78 с.
2. Богуш А.М. Методика організації художньо – мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах. Підручник для студентів вищих навчальних закладів факультетів дошкільної освіти. / А.М. Богуш, Н.В. Гавриш, Т. М. Котик. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2010. – 304с.
3. Гавриш Н. Навчання розповіді за картиною/ Н. Гавриш // Дошкільне виховання. – 2003. – № 1.
4. Студфайли [Електронний ресурс] – Режим доступу <https://studfile.net/preview/5512092/page:49/>
5. Тихеева Е.И. Развитие речи детей /Е.И. Тихеева - М. Просвещение, 1981. - 159 с.
6. Ушакова О.С Методика развития речи детей дошкольного возраста / О.С. Ушакова Е.М. Струнина. - М.:ВЛАДОС, 2004. - 288 с